

מורשתו של יצחק

אברהם אבינו חידש בעולם את ה"מונותאיזם"
 ואת המושג "הכנסת אורחים".
 מורשתו של יעקב היא הולדת שנים עשר
 השבטים - עם ישראל.
 אך מהי מורשתו של יצחק?

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת תולדות

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לתרומות והקדשות, צרו קשר: jewishinsights@shluchim.org

©

Published and Copyright 2022 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5783 - 2022

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

תוכן השיעור:

5. א. לידה מעל הטבע.....

לידת ישמעאל הייתה לידה טבעית. הוא נולד, לאביו אברהם כשהיה בגיל שיכל להוליד, ולאמו הגר - צעירה שיכולה ללדת. (מקור 1), לידת יצחק הייתה מעל הטבע (מקור 2) כשאברהם כבר היה זקן ולאמו שרה כשהיתה זקנה מאד.

7. ב. ברית מילה מעל הטבע.....

ברית המילה של ישמעאל הייתה בגיל 13 (מקור 3), ושל יצחק היתה בגיל שמונה ימים (מקור 4). ברית מילה הינה הליך רפואי שכרוך בסכנה (מקור 5). העובדה שברית המילה אצל יצחק נערכה בגיל שמונה ימים, היא משהו שנוגד את הטבע, משום שבגיל זה יש יותר סיכון, מאשר בגיל 13.

9. ג. חיים שלמים מעל הטבע.....

הנהגת יצחק אבינו במשך כל חייו הייתה למעלה מהטבע. למשל, אי ירידתו למצרים הגם שהיה רעב בארץ כנען בשונה מאביו אברהם ובנו יעקב שירדו למצרים כשהיה רעב בארץ. (מקור 6). אצל כל אחד מהאבות ישנו חידוש, והחידוש של יצחק הוא ההנהגה שלמעלה מן הטבע.

13. ד. שמירה מלמעלה.....

יצחק התפלל לה' שירפא את אשתו רבקה מעקרותה, ויפקוד אותם בילדים (מקור 7). נשאלת השאלה: מהיכן ידע יצחק שהבעיה היא אצל רבקה ולא אצלו? היו שרצו לבאר, שזהו משום שה' הבטיח לאברהם כי ביצחק יקרא לך זרע, ולכן וודאי שליצחק יהיו ילדים. וזה הביא אותו למסקנה שהבעיה היא אצל אשתו.

מדוע הוא לא חשש שאולי החטא המעיט מזכויותיו? (כפי שיעקב חשש מעשיו, למרות ההבטחה שהיתה לו). מכיון שיצחק היה יעולה תמימה, וידע שה' שומר עליו שלא יחטא.

דבר דומה אנו רואים בברכות שיצחק העניק ליעקב. מכיון שהוא יעולה תמימה, הקב"ה שמר עליו שיעשה את ההחלטה הנכונה, ויתן את הברכות לאדם הנכון.

פתיחה

כאשר בוחנים את חייהם ומורשתם של שלושת האבות, אנו רואים שאברהם הוריש לעולם את האמונה בא-ל אחד ואת חשיבות הכנסת האורחים, ושיעקב הוליד את שנים עשר שבטי ישראל. אך מהי מורשתו של יצחק?

בשיעור זה נפנה זרקור על חייו ועל מורשתו של יצחק, וכיצד הם רלוונטיים לחיי כל אחד מאיתנו.

השיעור לפרשת תולדות

מרשימה (מוגהת) של דברי כ"ק אדמו"ר
בעת ביקור הרבנים בני האדמו"ר מלעלוב.
תורת מנחם ה'תשמ"ה חלק א' ע' 682.

[לשמיעת השיחה:](#)

ומשיחת שבת פרשת תולדות, מברכים החודש כסלו, ה'תשמ"ח,
הנחת השומעים, בלתי מוגה.
תורת מנחם ה'תשמ"ח, חלק א', ע' 516.

א. לידה מעל הטבע

<< הרבי

לתלמיד עמ' 3 לידתו של יצחק ("כי ביצחק יקרא לך זרע") - אודותיה נזכר בהתחלת פרשתנו: "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" - הייתה באופן שלמעלה מהטבע. ובזה מודגש החילוק שבין יצחק לישמעאל - באופן לידתם (עוד לפני שגדלו).

מקור 1 ספר בראשית, פרק ט"ז, פסוקים א'-ג', ט"ו-ט"ז

לתלמיד עמ' 3 וְשָׂרֵי אִשְׁתְּ אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלֵה שִׁפְחָה מִצְרַיִת וְשָׁמָּה הָגָר. וַתֹּאמֶר שָׂרֵי אֶל אַבְרָם הִנֵּה נָא עֲצֹרְנִי ה' מִלְּדָת, בֹּא נָא אֶל שִׁפְחָתִי, אוֹלֵי אֲבָנָה מִמֶּנָּה, וְיִשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרֵי. וַתִּקַּח שָׂרֵי אִשְׁתְּ אַבְרָם אֶת הָגָר הַמִּצְרַיִת שִׁפְחָתָה מִקִּץ עֶשְׂרֵי שָׁנִים לְשִׁבְתְּ אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִשָּׁה לוֹ לְאִשָּׁה. וַתֵּלֶד הָגָר לְאַבְרָם בֶּן, וַיִּקְרָא אַבְרָם שֵׁם בְּנֵוֹ אֲשֶׁר יָלְדָהּ הָגָר: יִשְׁמַעְאֵל. וְאַבְרָם בֶּן שָׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים, בְּלֶדֶת הָגָר אֶת יִשְׁמַעְאֵל לְאַבְרָם.

<< הרבי

לתלמיד עמ' 3 לידת ישמעאל הייתה בדרך הטבע - לא רק מצד הָגָר, אלא אפילו מצד אברהם, שהיה בן שמונים ושש שנה בלדת הָגָר את ישמעאל², ולא היה צורך בנס מיוחד שיוכל להוליד. - מצינו אמנם ברכה של המלאך להגר: "הנך הרה ויולדת בן גו"³ וכן לאחר כן הייתה הברכה "ולישמעאל שמעתוך וגו"⁴, אבל לא מצינו ענין שלמעלה מדרך הטבע.

סיפור לידת ישמעאל, אחיו של יצחק מאב, החל כאשר שרה ראתה שאינה מצליחה ללדת לאברהם. היא הציעה לבעלה להינשא להגר כדי ללדת ילד עבורו, בתקווה שהצעד הזה יוביל, בלשונה של שרה, ש"אולי אֲבָנָה ממנה".

כמוכּוּן, שבחירת הגר התבססה על ההנחה שהגר כשירה ללדת באופן טבעי. אין ספק שזה לא היה קורה אם הגר הייתה אף היא אישה מבוגרת מאוד שהייתה זקוקה לנס כדי ללדת. כמו כן, בוודאי שאברהם, מבחינת גילו, עדיין היה בכושר ללדת ילדים. משום שאם לא כך, שרה לא הייתה משכנעת אותו להיכנס להרפתקה של נישואין נוספים.

מקור 2 ספר בראשית, פרק י"ח, פסוקים י"ב

לתלמיד ^{עמ' 3} **ויאמר:** שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך, ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריי. ואברהם ושרה זקנים באים בימים, חדל להיות לשרה ארץ פנשים. ותצחק שרה בקרבה לאמר: אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן.

<< הרבי

לתלמיד ^{עמ' 4} **מה שאין כן בנוגע ללידת יצחק - הרי כל הענין לא היה אלא בדרך נס, הן מצד שרה והן מצד אברהם, כמסופר בפשטות הכתובים**⁵ **אודות גודל תמיהתה של שרה בשמעה מפי המלאך את הבשורה אודות לידת יצחק**⁶.

כאשר קוראים על תגובתם של שרה ואברהם לבשורה שהם יולידו ילד, אנו מבינים שבעיניהם היה זה משהו שהוא היפך הטבע. גם מצד שרה, שהייתה עקרה, וגם מצד אברהם – "ואדוני זקן".

נמצאנו למדים שחיי יצחק החלו מעל הטבע.

(5) וירא יז, יב.

(6) ראה גם שיחת ש"פ חיי שרה סי"ט.

ב. ברית מילה מעל הטבע

ישמעאל נימול בגיל שלוש עשרה

מקור 3 ספר בראשית, סרק י"ז, פסוקים כ"ג-כ"ה

זתלמיד
עמ' 5
וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֵת כָּל יְלֵדֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל מִקְנֵת כֶּסֶפוֹ, כָּל זָכָר בְּאַנְשֵׁי בֵּית אַבְרָהָם, וַיִּמַּל אֶת בְּשָׂר עַרְלָתָם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים. וְאַבְרָהָם בֶּן תְּשָׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה, בְּהַמְלֹךְ בְּשָׂר עַרְלָתוֹ. וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בֶן שְׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנָה בְּהַמְלֹךְ אֶת בְּשָׂר עַרְלָתוֹ.

יצחק נימול בגיל שמונה ימים

מקור 4 ספר בראשית, פרק כ"א, פסוקים א'-ד'

זתלמיד
עמ' 5
וְהָיָה כִּי יִפְקֹד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר, וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר. וַתֵּהָר וַתֵּלֶד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּן לְזִקְנָיו, לְמוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים. וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת שֵׁם בְּנוֹ הַנּוֹלָד לוֹ אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ שָׂרָה, יִצְחָק. וַיִּמַּל אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ בֶּן שְׁמֹנֶת יָמִים, כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים:

<< הרבי

זתלמיד
עמ' 5
חילוק זה מצינו גם בנוגע לענין המילה⁷ - שישמעאל נימול בהיותו בן שלש עשרה שנה⁸, ויצחק נימול בהיותו בן שמונת ימים⁹:

"מילה - סכנת נפש היא"¹⁰. ולכן, בנוגע למצות מילה מדגיש הרמב"ם¹¹ "סכנת נפשות דוחה את הכל", ומוסיף: "ואפשר למול לאחר זמן, ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם"¹².

ומובן, שבגיל שמונה ימים הסכנה היא גדולה יותר - שבטעם מצות מילה לשמונה ימים כותב הרמב"ם במורה נבוכים¹³ ש"כשילד הוא חלוש מאד בתכלית... עד סוף שבעה ימים", ומכיון שכן, שככל שיגדל יותר - נתחזק כחו יותר לסבול את ענין המילה. ולכן, גם בנוגע ליום השמיני ישנם כמה וכמה עניני זהירות בנוגע לבריאות הגוף של התינוק כו'.

(11) ה"ל מילה ספ"א.
(12) ראה לקו"ש ח"ה ע' 146 הע' 32.
(13) ח"ג פמ"ש (קרוב לסופו).

(7) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 19 ואילך.
(8) לך לך יז, כה.
(9) וירא כא, ד.
(10) תנחומא לך לך טז.

מקור 5 מדרש תנחומא, פרשת לך לך, ט"ז

לחמ"ד עמ' 6
אמר רבי יוסי, ראה כמה חביבה מצות מילה שהיא דוחה את השבת, דכתיב: "וביום השמיני ימול" (ויקרא יב, ג), אפלו בשבת. ומילה - ספנת נפש היא, לפיכך התר לרפאתה בשבת.

<< הרבי

לחמ"ד עמ' 6
ונמצא, שפעולת המילה בגיל שמונת ימים, כפי שהיה אצל יצחק, היא באופן של נס - למעלה מדרך הטבע - ביחס לפעולת המילה בגיל שלוש עשרה שנה, כפי שהיה אצל ישמעאל.

ברית מילה היא הליך רפואי שעלול, במצבים מסוימים, להביא לסכנת נפשות. לפיכך מותר לבצע פעולות רפואיות שונות בשבת על מנת לרפא את הפצע – והחשש הרפואי הקטן ביותר דוחה את ברית המילה. מבחינה רפואית גרידא, ודאי שכשהנימול בגיל 13, ההליך הרפואי בטוח הרבה יותר (למרות שהוא כואב יותר, הסיכון הרפואי קטן יותר).

נמצאנו למדים, שמלבד העובדה שיצחק נולד באופן שלמעלה בן הטבע, הוא גם נימול בגיל שמונה ימים, באופן של "למעלה מן הטבע".

ג. חיים שלמים מעל הטבע

<< הרבי

לתלמיד עמ' 7
וכמו כן הייתה כללות הנהגתו של יצחק במשך כל ימי חייו באופן שלמעלה מהטבע - שהרי יצחק היה "עולה תמימה" ולכן, במשך כל ימיו לא יצא מארץ ישראל, כמו שכתוב בפירוש רש"י על הפסוק¹⁴ "אל תרד מצרימה גור בארץ הזאת": "אתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך", וענינו בעבודה הרוחנית - עבודה באופן שלמעלה ממצויאות העולם, למעלה מהטבע.

מקור 6 ספר בראשית, פרק כ"ו, פסוקים א'-ג'

לתלמיד עמ' 7
ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם, וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה. ויבא אליו ה' ויאמר: אל תרד מצרימה, שכן בארץ אשר אמר אליך. גור בארץ הזאת, ואהיה עמך ואברכך, כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האלה, והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך.

רש"י

אל תרד מצרימה. שהיה נעתו לרדת מצרימה, כמו שירד אביו בימי הרעב; אמר לו: אל תרד מצרימה, שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך.

כאשר ישנו רעב במדינה מסוימת, או סכנה אחרת, קמים והולכים למקום אחר. כך נהגו אברהם ויעקב כאשר היה רעב בארץ כנען, וכך נוהגים בני אדם עד ימינו אלה – פליטים ומהגרי עבודה קיימים בכל העולם.

אך הבורא התווה ליצחק אבינו דרך על-טבעית. הבורא התגלה אליו ואמר לו שהוא "עולה תמימה", ולכן, ללא קשר למתרחש במדינה, עליו להישאר בארץ הקודש. שוב – חיים ללא התחשבות במה שקורה על פי הטבע.

החיים 'מעל הטבע' של יצחק, לא הסתכמו בלידה ובברית המילה, אלא במשך כל חייו היה עליו לחיות למעלה מן הטבע.

החידוש של יצחק - מעל הטבע

לתלמיד ^{7 עמ'} והנה, ידוע שאצל כל אחד מהאבות היה חידוש מיוחד, וממנו נמשך הדבר לכל בני ישראל. וחידושו המיוחד של יצחק - הנהגה שלמעלה מהטבע:

בנוגע לענין המילה - הרי יצחק "התחיל במילה תחילה לשמונה"¹⁵ (שהרי אברהם אבינו נימול בהיותו בן תשעים ותשע שנה¹⁶). ובנוגע לענין של "עולה תמימה" - הרי: אברהם היה ריבוי שנים בחוץ לארץ, שכן, רק בהיותו בן שבעים וחמש יצא מחרן¹⁷ וכו'. יעקב אבינו היה עשרים שנה בבית לבן¹⁸ וכו'. ואילו יצחק - הוא היחידי מכל האבות שמעולם לא יצא מארץ ישראל, "עולה תמימה".

לתלמיד ^{8 עמ'} ומכל זה מובן - כאמור - שכללות הנהגה באופן שלמעלה מדרך הטבע אינה בבחינת חידוש אצל בני ישראל, מכיון שמקבלים זאת בירושה מעבודתו של יצחק.

מרשימה (מוגהת) של דברי כ"ק אדמו"ר
בעת ביקור הרבנים בני האדמו"ר מלעלוב.
תורת מנחם ה'תשמ"ה חלק א' ע' 682.

נמצאנו למדים מיצחק אבינו, שדרך החיים שלמעלה מן הטבע היא משהו מולד בעם ישראל. וכך הוא לשני הצדדים: אנו מקיימים מצוות בשביל הקב"ה ולא מתחשבים בהגבלות הטבע - והקב"ה מצדו שומר ומגן על היהודי באופן של למעלה מן הטבע.

מצוות ברית מילה ממחישה את המחויבות המיוחדת והעל-שכלית של היהודי לקב"ה. ברית מילה היא לכאורה אחת המצוות היותר קשות להבנה ולביצוע, ובכל זאת רוב מוחלט של עם ישראל מקיימה כהלכתה - דבר זה מבטא את ה'למעלה מן הטבע' שבכל יהודי.

ואילו הבורא מצדו דואג, שומר ומגן על היהודי בצורה שלמעלה מן הטבע.

לפנינו סיפור מיוחד שמבטא את הדאגה של הקב"ה ליהודי, גם למעלה מן הטבע:

סיפור ותצחק איליין

בשנת תשי"ז (1957), עמדו משולם וייס וכלתו איליין להינשא. לפני החתונה נכנסו לפגישת 'יחידות' עם הרבי מליובאוויטש.

הרבי שוחח עם השניים והפגישה התנהלה בצורה שגרתית, כשלפתע הכלה פרצה בבכי. "האם הרבי יוכל לבקש מהחתן לעזוב את החדר? רצוני לשוחח עם הרבי שלא בנוכחותו", אמרה. משולם נדהם. הרבי נתן בו מבט, והוא יצא מהחדר.

כעשרים דקות שוחח הרבי עם הכלה. לאחר מכן יצאה הכלה ואמרה לחתנה כי הרבי מזמינו פנימה. משולם חזר אל החדר, והרבי בירך את שניהם לרגל הנישואין.

(17) שם יב, ד.
(18) ויצא לא, מא.

(15) תנחומא שמות ד. וראה לקו"ש וירא תשד"מ הערות 2-11. וש"נ.
(16) לך לך שם, כד.

כשיצאו מה'יחידות' נפרדו החתן והכלה ולא התראו עד החתונה.

כאשר נכנסו לחדר ייחוד מיד לאחר החופה, המילים הראשונות שאמר משולם לכלתו היו: "על מה דיברת עם הרבי במשך עשרים דקות?"

השיבה הכלה: "אני מקווה שלא תכעס עליי... אמרתי לרבי שרצוני לבטל את החתונה".

"לבטל את החתונה?!", התמלטה השאלה מפיו של החתן הנדהם.

"כן", השיבה. "אמרתי לרבי שאני בעלת מזג איום ונורא. אני חסרת סבלנות ומתרגזת בקלות. עד עכשיו לא הבחנת בכך, אך ברור לי שאחרי החתונה, לא יעבור זמן רב ואתה תבין שטעית טעות גדולה והתחתנת עם האישה הלא-נכונה, מכשפה. הנישואין יעלו על שרטון ויסתיימו בגירושיך. החלטתי שאני מעדיפה שלא להתחתן מלהיקלע להרפתקה כזאת".

"ומה אמר הרבי?", שאל החתן ההמום.

"הרבי חיך", השיבה הכלה, "ואמר לי: 'הקב"ה יברך אותך בילדים רבים, והם ילמדו אותך את מידת הסבלנות. לכן אינך צריכה לבטל את החתונה. ועד שייולד הילד הראשון, לכי להתנדב במרכז רפואי, ומה טוב בבית רפואה לילדים. ההתנדבות תסייע לך ללמוד להתייחס לאנשים בסבלנות, וכך המזג שלך לא ייצור בעיה".

החודשים חלפו ובני הזוג טרם נפקדו. האישה החלה לדאוג והלכה עם בעלה לבדיקה אצל רופא מומחה במיאמי, עיר מגוריהם. הרופא ביצע סדרת בדיקות מקיפה, ובסיומן התיישב על כיסאו מול השניים בארשת פנים חמורה.

"ראו", אמר בטון קודר, "יש כפי בשורות שלא ישמחו אתכם. האישה סובלת מבעיה פיזיולוגית חמורה, הרחם שלה לא מפותח כלל. היא תהיה עקרה. עליכם להשלים עם המציאות".

הדברים הקשים נפלו על ראשם כרעם ביום בהיר. הם יצאו מהרופא שבורים ורצוצים. הבעל ניסה לעודד את רעייתו: "האיש הזה איננו הרופא היחיד בעיר. נלך לרופא אחר, לקבלת חוות דעת שנייה".

מיהרו השניים וקבעו תור אצל רופא בכיר אחר, אולם גם הוא אישש את ממצאי קודמו. "אין שום דבר שאפשר לעשות בעניינכם", הוסיף ואמר לזוג האומלל.

מיד עם חזרתם לביתם, מיהר משולם וייס להתקשר למזכירו של הרבי, הרב גרונר. "אנא מסור את דברי הרופאים לרבי ובקש את ברכתו בעבורנו", אמר למזכיר. זה הבטיח לעשות זאת מיד.

כעבור חודש נפקדה האישה, ובחלוף תשעה חודשים ילדה את בנה הבכור, מרדכי. המיילד לא היה אלא הרופא השני, שתמך בממצאי הבדיקה של

הראשון. אותו רופא יילד במרוצת השנים את כל חמישה-עשר הילדים של משפחת וייס...

כשהייתה הגברת וייס באמצע שנות הארבעים לחייה הלכה לסדרת בדיקות מקיפה אצל מומחה לבריאות האישה. זה עשה את הבדיקות, ואז אמר בטון רך: "ודאי את חשה אכזבה רבה..."

"אכזבה?", תהתה הגברת וייס, "ממה?"

"וכי אינך אורתודוקסית?", תהה הרופא הבכיר.

"אכן", אישרה האישה.

"אני יודע", אמר הרופא, "שבציבור היהודי אורתודוקסי הרצון ללדת ילדים חזק מאוד. בבדיקה אני מוצא שאת סובלת מבעיה רפואית שמשמעותה כי מעולם לא זכית לפרי בטן. זו ודאי אכזבה עצומה בעבורך להיות נשואה שנים רבות כל כך בלי ילדים".

הגברת וייס חייכה לעצמה ולא הגיבה. כשיצאה החוצה, אל בעלה, פרצה בצחוק. היא שיתפה את בעלה בדברי הרופא ושניהם צחקו. "איך אתה מסביר את זה?", שאלה האישה את בעלה.

"פשוט מאוד", השיב לה. "הלוא הרבי העניק לך ברכה לפני חתונתך שהקב"ה יברכך בילדים רבים, ולכן ילדת את כל הילדים האלה למעלה מדרך הטבע – בזכות ברכתו של הרבי!"

(על-פי עדות וידאו של הרב וייס למגזין JEM, מתוך 'שיחת השבוע')

ד. שמירה מלמעלה

בשיחה נוספת הרבי מדגיש נקודה נוספת בחייו של יצחק: הוא היה 'מאותרג' ושמור מחטא.

מקור 7 ספר בראשית, פרק כ"ה, פסוקים כ"א

לתלמיד עמ' 9
וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקָחְתוֹ אֶת רֵבֶקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדוֹן אָרָם, אֲחוֹת לְבִן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה. וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לְה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא, וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' וַתֵּהָר רֵבֶקָה אִשְׁתּוֹ.

<< הרבי

מדוע יצחק לא התפלל עבור עצמו?

לתלמיד עמ' 9
"ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא"¹⁹: לכאורה אינו מובן: מניין ידע יצחק שהחיסרון הוא אצל רבקה, "כי עקרה היא", ולא אצלו, שאינו יכול להוליד?

רצו לתרץ, בפשטות, שמכיון שהקב"ה הבטיח לאברהם "כי ביצחק יקרא לך זרע"²⁰, ברור הדבר ללא כל ספק שמצדו אין מניעה בדבר, ועל כן צריך לומר ש"עקרה היא"

לא פעם, היה הרבי מעודד את הציבור להעיר הערות ולשאול שאלות על הנאמר בהתוועדות, ולפרסמן בחוברת 'הערות' מיוחדת, שהייתה רואה אור מדי כמה שבועות. עם הזמן, לאחר שהקהל התרגל לכך שהרבי דן בפירוש רש"י בפרשת השבוע, עודד הרבי את הקהל לעיין מבעוד מועד בפרשת השבוע ולהציע שאלות ועיונים בדברי רש"י. מפעם לפעם הרבי התייחס בשיחתו ל'הערות' שפורסמו בחוברת ההערות. גם בשיחה זו, מצטט הרבי שאלה שנשאלה באותה חוברת ואת הביאור שהציע הכותב. הרבי מקשה על הביאור ומציע ביאור משלים.

הבטחה לא מייתרת תפילה

לתלמיד עמ' 9
אמנם, אף שתירוץ זה פשוט לכאורה, הרי (הרבי חייך ואמר:) כשם שדובר כמה פעמים בנוגע לשאלות בפירוש רש"י, שכאשר מוצאים שאלה וקושיה, יש לעיין ולהתבונן שמא יכולים למצוא תירוץ, כן הוא גם בנוגע למציאת תירוץ, שגם כאשר מוצאים תירוץ בהשקפה ראשונה, יש לעיין ולהתבונן האם זה אמנם תירוץ מספיק כו', ובנדון דידן, גם בהתבוננות קלה מגיעים למסקנה שאין זה תירוץ מספיק -

כי: מצינו אצל יעקב, שאף שהקב"ה הבטיח לו שישמור עליו כו', ובלשונו של יעקב בתפלתו: "ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים גו"²¹ - מכל

לתלמיד עמ' 9 מקום, ביקש והתפלל על קיום ההבטחה, באמרו, "אני ירא שמא משהבטחתני נתלכלכתי בחטא"²².

מקור 8 ספר בראשית, פרק ל"ב, פסוקים י"א-י"ב

לתלמיד עמ' 10 קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך, כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות. הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן יבוא והפני אם על בנים.

רש"י

קטנתי מכל החסדים. נתמעטו זכותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא, שמא משהבטחתני נתקלקלתי בחטא ויגרם לי להמסר ביד עשו (שבת ל"ב):

בסיפור הידוע על יעקב ועשיו, שבו עשיו רצה להרוג את יעקב משום ש'גנב' את הברכות שיועדו לו, אנו קוראים שיעקב התפלל לה' שיצילו, אף שהקב"ה הבטיח לו חיים ארוכים ובריאים. מסביר רש"י, שיעקב חשש שמא "נתמעטו זכויותיו", כלומר, שהבטחת הבורא הייתה מותנית במעשי זכות של יעקב. אם כן, העובדה שיצחק קיבל הבטחה לילדים – "כי ביצחק יקרא לך זרע" – אינה ערובה לכך שזה באמת יקרה. הוא עדיין היה צריך להתפלל שהברכה תתקיים!

<< הרבי

לתלמיד עמ' 10 ועל פי זה, אף שהקב"ה הבטיח "כי ביצחק יקרא לך זרע", הרי, מכיון שישנו החשש שמא גרם החטא, יתכן שנעשה שינוי, חס ושלום, בענין זה, ובמילא, יש מקום וצורך בתפלה ובקשה גם בנוגע ליצחק, וחוזרת הקושיה למקומה: מדוע התפלל רק על רבקה, "כי עקרה היא"?

אין חשש מחטא

התשובה היא: בנוגע לעצמו - היה יצחק בטוח שתקוים ההבטחה "כי ביצחק יקרא לך זרע", מכיון שאצלו לא היה מקום לחשש שמא יגרם החטא.

יעקב התפלל להצלתו למרות ההבטחה שקיבל מהקב"ה, משום שחשש שמא "קלקל החטא". אך אצל יצחק לא היה ספק כזה. מדוע?

וההסברה בזה: בהמשך הענין כותב רש"י²³ ש"שפחה לא רצה לישא (כמו אברהם), לפי שנתקדש בהר המוריה להיות עולה תמימה".

אצלו השאלה והקושיה כשיבוא ללמוד פסוק זה.
(23) כה, כו.

(22) פרש"י שם.יא. - ואף שהבן חמש למקרא לא למד עדיין פסוק זה, הרי, נוסף לכך שהחשש שמא יגרם החטא היא סברה פשוטה, תתעורר

מקור 9 רש"י, ספר בראשית פרק כ"ה, פסוק כ"ו

לתלמיד **עמ' 10**
בן ששים שנה. י' שנים משנשאה... וי' שנים הללו צפה והמתין לה, כמו
שעשה אביו לשרה; כיון שלא נתעברה, ידע שהיא עקרה, והתפלל עליה
(יבמות ס"ד). ושפחה לא רצה לשא, לפי שנתקדש בהר המוריה להיות עולה
תמימה.

<< הרבי

לתלמיד **עמ' 10**
ועל דרך זה בענין שלאחרי זה²⁴ "ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה
בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה", "וירא אליו ה' ויאמר אל
תרד מצרימה גו", ומפרש רש"י: "שהיה דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי
הרעב"²⁵, אמר לו, אל תרד מצרימה, שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך".

בשני רגעים קריטיים בחייו של יצחק הוא נהג בצורה על-טבעית: א) כאשר ראה שאשתו עקרה,
הוא לא נשא שפחה בשביל להוליד ילדים, ב) כאשר היה רעב בארץ, הוא לא ירד למצרים. למה?
משום שהיה "עולה תמימה". מהי עולה תמימה?

והנה, המעלה המיוחדת של "עולה תמימה" היא - ששומרים עליה שלא יארע לה
דבר בלתי-רצוי. ומזה מובן גם בנוגע ליצחק - שלהיותו "עולה תמימה" - בוודאי
שהקב"ה מגן ושומר עליו שלא יבוא לידי חטא, חס ושלום, ובמילא, אין מקום
לחשש שמא יגרום החטא.

כאשר אברהם עקד את יצחק בנו על גבי המזבח - נעשה יצחק 'עולה תמימה', קטגוריה ייחודית.
היה מצופה ממנו התנהגות אחרת. הוא נדרש להישאר קדוש בצורה מוחלטת גם כשזה היה נגד
הטבע: לא להתחתן עם שפחה למטרות הולדה, ולא לרדת מהארץ כשיש רעב. אבל הציפיות
הגבוהות מגיעות גם עם זכויות. על יצחק שמרו מלמעלה שלא יחטא, כמו אדם שמקדיש בהמה
לעולה תמימה ושומר עליה שלא תקבל מום שיפסול אותה, כמו ששומרים על אתרוג עם צמר
גפן כדי שלא יינזק.

לכן, לא חשש יצחק שמא יגרום החטא, משום שידע ששומרים עליו מלמעלה.

אין טעויות

לתלמיד **עמ' 11**
על פי זה יש להוסיף ולבאר עוד ענין בהמשך הפרשה בנוגע לברכות שרצה יצחק
לברך את עשיו, ובסופו של דבר בירך את יעקב:

כשנודע ליצחק שלא בירך את עשיו - אזי "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד"²⁶,
ובטעם הדבר - כי לכאורה, גם אם בירך מישוהו אחר במקום את עשיו, מה מקום
ל"חרדה גדולה עד מאד"? - יש לומר²⁷, שהחרדה הייתה מפני שחשב שניטל ממנו,

(24) כו, א-ב. ולהעיר מהפירוש שמביא רש"י מתנחומא [נוסף על הפירוש כתרגומו,
לשון תמיהה, ומדרשו שראה גיהנום פתוחה בו], "למה חרד יצחק אמר
שלא עין יש בי שברכתי קטן לפני גדול כו", ד"ל. שבוה נכלל גם החרדה
על עצם העובדה שלא שומרים אותו מלמעלה כו".

(25) ולכן מזכיר הכתוב אודות "הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם",
כדי לבאר מדוע הוצרך הקב"ה לומר לו "אל תרד מצרימה" - מכיון שהיה
בדעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב".
(26) כו, לג.

חס ושלום, העניין של "עולה תמימה", והראיה, שלא שמרו עליו מלמעלה שיברך את מי שחשב שצריך לברכו בגלל מעלת הבכורה²⁸ (עד שנתברר לו שהברכות שייכות ליעקב כו', שלכן אמר "גם ברוך יהיה").

יצחק ידע שהוא 'עולה תמימה' אשר זוכה להגנה שמימית המונעת ממנו לעשות טעויות. לכן, כאשר נוכח לראות שטעה, ובשעה שחשב שבירך את עשיו – בירך בפועל את יעקב, הוא 'חרד' וחשש שהעסק כולו השתבש וכבר לא שומרים עליו מלמעלה.

אך מששמע שעשיו מכר את בכורתו ליעקב, הוא נרגע. הוא הבין שאכן שמרו עליו מלמעלה, והברכות באמת הגיעו ליעד הנכון.

ועוד ועיקר: בענין זה גופא מודגש היותו "עולה תמימה" - ששמרו עליו מלמעלה שיברך למי שראוי באמת לקבל את הברכות, יעקב דווקא.

משיחת שבת פרשת תולדות, מברכים החודש כסלו, ה'תשמ"ח, בלתי מוגה.
תורת מנחם ה'תשמ"ח, חלק א', ע' 516.

בשיחה זו מלמד אותנו הרבי נקודה נפלאה נוספת.

כאשר אדם מחויב ללימוד התורה והמצוות בצורה על-טבעית, הנה מעבר לכך שהקב"ה גם דואג לו בצורה על-טבעית, יש כאן ענין נוסף: הקב"ה שומר עליו שלא יעשה טעויות ולא יחטא.

חיינו של יצחק אבינו מלמדים אותנו, שכאשר אדם מקדיש את עצמו להיות 'עולה תמימה' ומתנהג בצורה על-טבעית על מנת לקיים את הוראותיו של הקב"ה, הוא יכול לצפות ליחס זהה מלמעלה. הוא יכול לסמוך על הקב"ה שישמור עליו שיבצע את ההחלטות הנכונות ולא ייפול בחטא.

שמירה נעלית זו אינה מובנת מאליה. חיינו של כל אדם רצופים בהתמודדויות שונות, כל אדם מקבל אלפי החלטות ביום, גדולות וקטנות. אין אדם שלא נופל, וכולנו רוצים תוכנת ניווט אלוקית שתנווט אותנו בצמתים החשובים של החיים ותעזור לנו להכריע נכון. אבל אנחנו אנושיים, ו-כן, גם נכשלים וטועים לפעמים.

אך מי שמתאמץ לצאת מהקונכייה הטבעית שלו, מהשרטוט הבלתי נראה שתוחם את המשבצת של הגבולות שלו – מקבל הארה והשראה מלמעלה, מאלוקים, להיות 'על-טבעי' באמת.